

Videreutvikling av den norske utdanningssatsingen

Innspill fra utdanningsnettverket GCE-Norge. 23.1.2018.

Utdanningsnettverket *Global Campaign for Education -Norge (GCE-Norge)* består av 17 norske organisasjoner som jobber for å fremme inkluderende kvalitetsutdanning for alle.¹ GCE har satt stor pris på den norske utdanningssatsingen, og er glad for den tydelige prioriteringen av utdanning i Jeløya-plattformen. Her er våre anbefalinger til hvordan satsingen kan videreutvikles i denne regjeringsperioden. Innspillet dekker temaene inkludering, kvalitet, tidlig omsorg og førskole, utdanning i krise og konflikt, finansiering av utdanning, kommersielle skoler og partnerskap.

Vi håper dette innspillet kan være til inspirasjon og ser frem til videre samarbeid om å fremme retten til utdanning.

1. INKLUDERING

Sammen med statsledere verden over har Norges statsminister lovet at alle skal få lære av inkluderende utdanning innen 2030. I dag mangler svimlende 264 millioner barn og unge skoletilbud.² Det er ikke tilfeldig hvem som ekskluderes. Fattigdom er en hovedårsak til ekskludering, konflikt og kriser en annen. Bare ti prosent av barn med funksjonsnedsettelse går på skolen.³ Barn og unge med minoritetsbakgrunn og barn som lever uten omsorgspersoner er også overrepresentert blant de uten skoletilbud. Blant barn og unge som går på skolen, er det de mest marginaliserte som lærer minst. Det er ikke tilfeldig hvem som faller utenfor.

Utdanning er en universell rettighet. For at alle skal få oppfylt denne retten, må vi aktivt inkludere marginaliserte grupper. Vi mener Norge har et særlig ansvar for å bidra til inkluderende kvalitetsutdanning for absolutt alle. Både fordi Norge leder an i å oppfylle retten til utdanning, særlig for jenter, og fordi Norge har god kompetanse på og lang erfaring med inkludering i skolen.

Våre anbefalinger:

- Utarbeide en strategi for inkludering i utdanningssatsingen, også for utdanning i krise og konflikt. Denne bør inngå i en større handlingsplan for hvordan Norge skal etterleve forpliktelsen om leaving no-one behind, og rapporteres på årlig. Målet bør være å rette utdanningssatsingen enda tydeligere mot de mest marginaliserte barna og ungdommene.
- Gjøre inkluderende utdanning sporbar i alle tiltak og kanaler gjennom hele utdanningssatsingen. Det vil blant annet kreve bedre indikatorer og rapportering fra tilskuddsmottakere, og økte investeringer i kapasitetsbygging og innsamling av kvalitetsdata i partnerland.
- Bruke Norges erfaringer med inkluderende utdanning til å støtte partnerland i utvikling og gjennomføring av sektorplaner for utdanning. Inkludering og likestilling bør være tverrgående tema i sektorplanene.

¹ Medlemmer av GCE-Norge: Adra, Atlas-alliansen, Den norske UNESCO-kommisjonen, Digni, Flyktningshjelpen, Hei Verden, Norges Handikapforbund, Plan International Norge, Redd Barna, Right to Play, SAIH, Sex og Politikk, Skolenes Landsforbund, SOS-barnebyer, Strømmestiftelsen, UNICEF-Norge og Utdanningsforbundet

² Global Education Monitoring Report 2017. <http://gem-report-2017.unesco.org/en/chapter/primary-and-secondary-education/>

³ Global Partnership for Education website, Data & Results: <https://www.globalpartnership.org/data-and-results/education-data>

2. KVALITET

Verden er i en læringskrise. Over halvparten av alle jenter og gutter i barneskolealder ikke kan lese. For Afrika Sør for Sahara er tallet 87 prosent.⁴ Mange av disse barna går på skolen. De mest sårbare jentene og guttene lærer minst.

Å kunne lese, skrive og regne er helt nødvendig, også for å tilegne seg annen kunnskap. Men kvalitetsutdanning rommer mye mer. En relevant utdanning gir fagkunnskap om relevante temaer, ferdigheter til å takle samarbeid og metoder for livsmestring. Kvalitetsutdanning styrker likestilling og gir kontroll over egen kropp og seksualitet, og det hjelper jenter og gutter til å utvikle seg til aktive samfunnsdeltagere. OECDs læringsrammeverk legger stor vekt på ikke-kognitive ferdigheter. Også i utviklingsland er dette viktig for unge som vil måtte tilpasse seg et arbeidsmarked i stadig endring. Nok lærere, gode lov- og planverk og gode lærings- og undervisningsmiljø som er trygge for jenter og gutter er også viktig for læring. Læresteder hvor barn og unge lærer alternativ til vold og trakassering bidrar til gode læringsmiljø.

Læreren er den viktigste faktoren for læring. UNESCO anslår at verden trenger 69 millioner nye lærere innen 2030.⁵ En av årsakene til at mange barn ikke lærer i skolen er utdaterte læringsmetoder: Passiv tavleundervisning, gjentakelser og mangel på deltakelse og individuell tilpasning. Gode lærere krever gode kulturelt og kontekstuelle relevante lærerutdanninger. Oppfølging og tilbud om etter- og videreutdanning er også viktig. Pedagogisk sterke lærere som møter hver elev på en trygg og inkluderende måte, er helt sentralt for å sikre inkludering i klasserommet.

Våre anbefalinger:

- Fortsette og videreutvikle Norges rolle som talsperson for en helhetlig tilnærming til utdanning. Dette bør omfatte et bredt syn på læring, herunder helhetlig seksualitetsundervisning og utvikling og dannelse knyttet til et mangfold av fag og ferdigheter
- Ta initiativ til et nordisk samarbeid for å støtte utvikling av gode nasjonale lærerutdanninger hvor profesjonskompetanse, pedagogikk, didaktikk og høy faglig kompetanse vektlegges

3. TIDLIG OMSORG OG FØRSKOLE

Ekskludering fra læring starter ved fødselen. 90 prosent av hjernen er allerede utviklet når vi fyller fem år. Små barn som ikke får nødvendig omsorg og stimuli i sine første år, kan få store læringsutfordringer senere i livet. Tidlig innsats er derfor helt nødvendig for å få bukt med læringskrisen. Tidlig innsats er også viktig for å identifisere funksjonsnedsettelse og gi nødvendig støtte. Bærekraftsmål 4.2. lover alle jenter og gutter tilgang til god og tidlig omsorg og førskole.

Ofte er det de barna som har dårligst utgangspunkt i livet som mangler tilpassede tilbud for god omsorg og skoleforberedelse.⁶ Tatt i betraktning barnehagens godt dokumenterte positive effekter på utjevning og læringsutbytte, er det utrolig at minimale beløp av den globale utdanningsbistanden investeres i nettopp de yngste barna.⁷ Heller ikke den norske utdanningssatsingen prioriterer dette høyt, til tross for at Norge er et foregangsland på området.

⁴ Global Education Monitoring Report 2017: <http://gem-report-2017.unesco.org/en/chapter/primary-and-secondary-education/>

⁵ UNESCO, 2016: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002461/246124e.pdf>

⁶ Se for eksempel Education Commission, 2016, the Learning Generation, side 90.

⁷ Se for eksempel Education Commission, 2016, the Learning Generation, side 112. For forskning på resultatene av tidlig omsorg og førskole, se blant annet <http://www.theimpactinitiative.net/blog/blog-disability-and-school-readiness-rural-malawi> og [http://www.thelancet.com/pdfs/journals/lancet/PIIS0140-6736\(16\)31389-7.pdf](http://www.thelancet.com/pdfs/journals/lancet/PIIS0140-6736(16)31389-7.pdf)

Norge kan spille en svært viktig rolle når flere internasjonale aktører nå trapper opp innsatsen for tidlig læring. Den norske anerkjennelsen av at barndommen har egenverdi og den nordiske modellen der omsorg og lek står i sentrum for barnas utvikling og læring, bør bringes sterkere inn i den globale diskursen om tidlig omsorg og læring.

Vår anbefaling:

- Trappe opp norsk innsats for omsorg og utvikling for marginaliserte barn før de begynner på skolen. Norges merverdi i en slik satsing kan blant annet være en helhetlig og lekbasert tilnærming til læring og utvikling og økt satsing på barnehagelærerutdanninger etter den nordiske modellen.

4. UTDANNING I KRISE OG KONFLIKT

Krise og konflikt er blant hovedårsakene til at barn og unge ikke får utdanning. 75 millioner barn og unge påvirket av krise og konflikt får ikke utdanning i dag.⁸ Barn og unge uten utdanningstilbud har større risiko for å bli eksponert for vold, menneskehandel, barnearbeid, barneekteskap og rekruttering til væpnede grupper. Løftet om at alle skal med gjelder også i humanitære situasjoner, og også her må de mest sårbare prioriteres. Kvalitetsutdanning er en stor utfordring i humanitære responser. Militær bruk av skoler og angrep på undervisningssteder er også et stort problem.

Mange utdanningsmyndigheter er ikke godt nok forberedt til å kunne tilby utdanning når en krise rammer. Norske myndigheter har en viktig rolle i å etterspørre nasjonale responsplaner for å ta vare på barn og unges rett til kvalitetsutdanning i land som ofte rammes eller står i fare for å rammes av humanitære kriser og konflikter.

Norge prioriterer utdanning for barn og unge i krise og konflikt høyt, og er en viktig pådriver for beskyttelse av skoler og finansiering av utdanning i humanitære responser.

Våre anbefalinger:

- Opprettholde utdanning som en prioritet i norsk humanitær innsats og videreføre pådriverrollen for Safe Schools-erklæringen og finansiering av utdanning i krise og konflikt
- Videreutvikle arbeidet med å sikre kvalitetsundervisning og trygge og inkluderende læringsmiljø for alle barn og unge i krise og konflikt
- Støtte staters arbeid med utvikling av gode utdanningstilbud i overgangsfasen etter humanitære kriser og konflikter

5. FINANSIERING AV UTDANNING

Norge med Statsminister Erna Solberg i spissen, skal ha honnør for å ha løftet finansiering av utdanning høyere på den internasjonale utviklingsagendaen. Utdanningskommisjonen viser at det krever et taktskifte skal vi oppfylle løftet om inkluderende utdanning til alle. Offentlige givere må gi 15 prosent av sin totale bistand til utdanning skal vi komme i mål.⁹

Men Utdanningskommisjonen viser også at så mye som 97 prosent av all utdanningsfinansiering må komme fra utviklingsland selv.¹⁰ Landenes egne budsjetter er den største og mest bærekraftige kilden

⁸ Education Cannot Wait: <http://www.educationcannotwait.org/the-situation/>

⁹ Education Commission, 2016: The Learning Generation

¹⁰ Education Commission, 2016: The Learning Generation

til finansiering av gode helse- og utdanningssystemer. Ulovlige kapitalstrømmer som skatteunndragelser og hvitvasking av penger er et stort hinder for å øke nasjonale budsjetter.

Utviklingsland må selv prioritere utdanning i sine budsjetter, men Norge kan spille en viktig rolle i å støtte nasjonal ressursmobilisering for utdanning. Norge bør videreutvikle rollen som global pådriver for finansiering av utdanning ved å knytte utdanningssatsingen tydeligere sammen med norsk innsats for å styrke lands skattesystemer og bekjempe ulovlige kapitalstrømmer ut av utviklingsland.

Våre anbefalinger:

- Fortsette opptrappingen av norsk utdanningsbistand og nå Utdanningskommisjonens mål om 15 prosent av bistandsbudsjettet til utdanning innen 2020. Herunder doble støtten til GPE i neste treårsperiode
- Være en tydelig talsperson for økt skattesamarbeid og bekjempelse av ulovlige kapitalstrømmer i forbindelse med finansiering av utdanning
- Gjenopprette Skatt for Utvikling-programmet og oppfylle Norges forpliktelser til å doble skatterelatert bistand innen 2020 (gitt gjennom Addis Tax Initiative, 2015)

6. KOMMERSIELLE SKOLER

Gratis grunntidning er en menneskerett.¹¹ Bærekraftmål 4.1. lover gratis barne- og ungdomsskole for alle innen 2030. Gratis skolegang er også en betingelse for utdanning for de aller fattigste. Fjerning av skolepenger har gitt et av de største fremskrittene for tilgang til utdanning, men gratisprinsippet er en utfordring for flere land med lave budsjetter og store behov. I lavinntektsland tilsvarer husholdningers bidrag til utdanning så mye som 2,5 prosent.¹² Norge bør være en tydelig forkjemper for retten til gratis utdanning, og bistandsmidler bør ikke støtte utdanningsselskaper som driver kommersielle såkalte low fee private schools i utviklingsland.

I Norge og store deler av verden er det en selvfølge at det offentlige har streng kontroll med innhold i og tilbud av grunntidning. Dette må også ligge til grunn for utdanningssatsingen. I en rekke utviklingsland utfordrer kommersielle tilbydere av grunntidning myndighetenes kontroll av kvalitet og innhold. For eksempel driver Bridge International Academies i Kenya skoler som ikke er registrert hos nasjonale myndigheter. Det hersker også uvisshet om hvorvidt pensumet de benytter er godkjent, og det sterke bekymringer knyttet til lærernes arbeidsvilkår ved disse skolene.¹³

Våre anbefalinger:

- Ta tydelig avstand fra kommersielle tilbydere av grunntidning
- Sikre at norske bistandspenger ikke går til kommersielle tilbydere av grunntidning, verken gjennom Norfund, Verdensbankens investeringsfond (IFC) eller andre kanaler

7. PARTNERSKAP

Utdanning er et nasjonalt ansvar som krever brede partnerskap. Familier, lokalsamfunn og barn og unge selv må involveres gjennom meningsfull konsultasjon. Dette er avgjørende for å sikre lokalt

¹¹ Barnekonvensjonen, artikkel 28.

¹² The Education Commission, 2016: The Learning Generation. Side 90.

¹³ Se for eksempel Civil society call on investors to cease support to Bridge International Academies, 2017: <http://globalinitiative-esr.org/wp-content/uploads/2017/07/Civil-society-call-on-investors-to-cess-support-to-Bridge-International-Academies.pdf>

eierskap, identifisere utfordringer og løsninger lokalt, og for å ansvarliggjøre myndigheter på alle nivåer.

Et av Norges komparative fortrinn er samarbeid mellom det offentlige, arbeidsgivere og arbeidstagere – trepartssamarbeid – for langsiktige løsninger. Å utvikle gode, bærekraftige løsninger i utdanningssektorer krever at alle parter inkluderes.

Norge kan bli en enda viktigere partner i nasjonale myndigheters arbeid med å skape inkluderende, bærekraftige utdanningssystem som leverer kvalitet. Multilaterale organisasjoner gjør et viktig arbeid som støttespiller, men Norge bør i større grad enn i dag ruste ambassader i prioriterte land til å spille rollen som kunnskapsrik og forutsigbar støttespiller og utfordrer til nasjonale myndigheter. Norge har særlig god kapasitet innen inkludering og bærekraftig finansiering. Det er dessuten viktig at Norge følger opp multilateral støtte på landnivå for å sikre støtte til landenes egne planer.

Våre anbefalinger:

- Fortsatt fremme inkluderende prosesser for utforming og gjennomføring av politikk. Benytte politiske virkemidler for å sikre lærerorganisasjoner, sivilsamfunnsorganisasjoner, barn og unges egne organisasjoner og representanter for marginaliserte grupper en plass ved bordet i beslutningsprosesser
- Særlig sikre disse gruppenes reelle mulighet til å delta aktivt i lokale utdanningsgrupper i forbindelse med utarbeidelse og gjennomføring av nasjonale sektorplaner for utdanning
- Sikre at norske ambassader har kapasitet til å være en støttende og kunnskapsrik partner i utarbeidelse og gjennomføring av nasjonale sektorplaner for utdanning, særlig innen inkludering og bærekraftig finansiering, og i sårbare situasjoner etter humanitære kriser